

EHDOTUS VALTIONEUVOSTON ASETUKSEKSI ESITUTKINNASTA, PAKKOKEINOISTA JA SALAISESTA TIEDONHANKINNASTA ANNETUN ASETUKSEN 2 JA 3 LUVUN MUUTTAMISESTA

1. Yleistä

Oikeusministeriö asetti heinäkuussa 2020 työryhmän, jonka tehtävänä oli tarkastella pakkokeinolain (806/2011) muutostarpeita ja valmistella tarvittavat lainsäädäntömuutokset (OM058:00/2020). Työryhmän toimikausi päättyi 31.12.2021. Työryhmässä ehdotettiin tehtäväksi useita muutoksia muun muassa pakkokeinolain 10 lukuun. Työryhmän esitykseen perustuva hallituksen esitys laeiksi pakkokeinolain ja esitutkintalain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi annettiin eduskunnalle lokakuussa 2022 (HE 217/2022 vp). Eduskunta hyväksyi esityksen helmikuussa 2023 (EV 305/2022 vp). Pakkokeinolain ja esitutkintalain muutokset tulivat voimaan 1.10.2023 (laki 452/2023).

Poliisilain (872/2011) salaisia tiedonhankintakeinoja koskevaan 5 lukuun ehdotettiin tehtäväksi pakkokeinolain 10 luvun muutoksia vastaavat muutokset eduskunnalle marraskuussa 2022 annetulla hallituksen esityksellä laiksi poliisilain muuttamisesta (HE 275/2022 vp). Eduskunta hyväksyi esityksen helmikuussa 2023 (EV 316/2022 vp). Poliisilain muutokset tulivat voimaan 1.10.2023 (laki 492/2023).

Erityisesti pakkokeinolakiin ja poliisilakiin tehdyt muutokset ovat aiheuttaneet tarpeen tarkistaa myös esitutkinnasta, pakkokeinoista ja salaisesta tiedonhankinnasta annetun valtioneuvoston asetuksen (122/2014) eräitä säännöksiä.

2. Valmistelu

Ehdotus valtioneuvoston asetukseksi on valmisteltu virkatyönä sisäministeriössä ja valmistelun aikana on kuultu oikeusministeriötä.

Sisäministeriö lähetti xx.x.2024 asetusluonnoksesta lausuntopyynnön xx eri taholle. Lausunnon antoi xx tahoa. Osa lausunnonantajista ilmoitti, etteivät he anna lausuntoa.

Lausuntokierroksen jälkeen asetusehdotus ja perustelumuistio on viimeistelty virkatyönä sisäministeriössä. Myös jatkovalmistelun aikana on kuultu oikeusministeriötä.

Yksityiskohtaiset perustelut

2 luku Pakkokeinot

1 §. *Kiinniottamisen ja pidättämisen kirjaaminen.* Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että momentin 1 kohdasta poistetaan sanat ”tai pidätetyn henkilötiedot”, 2 kohdasta poistetaan ”tai pidätettyä” ja 3 kohdasta poistetaan ”tai pidättämisen”. Lisäksi momentin 3 kohtaan lisätään kirjausvelvollisuuden piiriin se, milloin pakkokeinolain 2 luvun 10 §:n 3 momentissa tarkoitettu jäljennös on toimitettu pidätetylle.

Muutokset liittyvät pakkokeinolain 2 luvun 10 §:ään tehtyyn muutokseen (Laki pakkokeinolain muuttamisesta 452/2023, HE 217/2022 vp). Tässä yhteydessä kyseiseen pykälään lisättiin uusi 3 momentti, jonka mukaan pidättämisestä on tehtävä kirjallinen päätös, jossa lyhyesti mainitaan tiedot rikoksesta, josta pidätettyä epäillään, ja pidättämisen peruste. Pidättämistä koskevasta päätöksestä on ilman aiheetonta viivytystä toimitettava jäljennös pidätetylle.

3 luku Salaiset pakkokeinot ja salaiset tiedonhankintakeinot

2 §. Pöytäkirja telekuuntelusta. Pykälän 1 momentin johdantolausesta ehdotetaan muutettavaksi niin, että siihen lisättäisiin viittaukset myös pakkokeinolain 10 luvun 5 §:n 4 momenttiin ja poliisilain 5 luvun 7 §:n 4 momenttiin.

Pakkokeinolain muutoslain yhteydessä pakkokeinolain 10 luvun 5 §:ään lisättiin uusi 4 momentti, jonka mukaan pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää toimenpiteen kohteena olevista teleosoitteista tai telepäätelaitteista lukuun ottamatta tilanteita, joissa epäilty on tuntematon. Päätöksessä on mainittava perustelut toimenpiteen kohteena olevien teleosoitteiden tai telepäätelaitteiden valitsemiselle.

Poliisilain muutoslain (laki poliisilain muuttamisesta 492/2023, HE 275/2022 vp) yhteydessä poliisilain 5 luvun 7 §:ään lisättiin uusi 4 momentti, jonka mukaan pidättämiseen oikeutettu poliisimies tai suojelupoliisin päällystöön kuuluva poliisimies päättää toimenpiteen kohteena olevista teleosoitteista tai telepäätelaitteista lukuun ottamatta tilanteita, joissa 3 momentin 2 kohdassa tarkoitettu henkilö on tuntematon. Päätöksessä on mainittava perustelut toimenpiteen kohteena olevien teleosoitteiden tai telepäätelaitteiden valitsemiselle.

Koska kirjausvelvollisuuden piiriin kuuluvat asiat mainitaan laissa, niitä ei ole tarpeen toistaa asetuksessa.

3 §. Pöytäkirja televalvonnasta. Pykälän 1 momentin johdantolausesta ehdotetaan muutettavaksi niin, että siihen lisättäisiin viittaukset myös pakkokeinolain 10 luvun 9 §:n 5 momenttiin ja poliisilain 5 luvun 10 §:n 7 momenttiin.

Pakkokeinolain muutoslain yhteydessä pakkokeinolain 10 luvun 9 §:ään lisättiin uusi 5 momentti, jonka mukaan pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää toimenpiteen kohteena olevista teleosoitteista tai telepäätelaitteista lukuun ottamatta tilanteita, joissa epäilty on tuntematon. Päätöksessä on mainittava perustelut toimenpiteen kohteena olevien teleosoitteiden tai telepäätelaitteiden valitsemiselle.

Poliisilain muutoslain yhteydessä poliisilain 5 luvun 10 §:ään lisättiin uusi 7 momentti, jonka mukaan pidättämiseen oikeutettu poliisimies tai suojelupoliisin päällystöön kuuluva poliisimies päättää toimenpiteen kohteena olevista teleosoitteista tai telepäätelaitteista lukuun ottamatta tilanteita, joissa 6 momentin 2 kohdassa tarkoitettu henkilö on tuntematon. Päätöksessä on mainittava perustelut toimenpiteen kohteena olevien teleosoitteiden tai telepäätelaitteiden valitsemiselle.

Koska kirjausvelvollisuuden piiriin kuuluvat asiat mainitaan laissa, niitä ei ole tarpeen toistaa asetuksessa.

9 §. *Poliisin peitetoiminnan järjestäminen.* Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että Keskusrikospoliisin päällikkö, suojelupoliisin päällikkö ja poliisilaitoksen päällikkö määräisivät kukin yksikössään peitetoiminnan toteuttamisesta vastaavan salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutetun pidättämiseen oikeutetun poliisimiehen lisäksi salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutetun pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tai suojelupoliisin päällystöön kuuluvan poliisimiehen.

Keskusrikospoliisin päällikkö ja poliisilaitoksen päällikkö voisivat määrätä yksikössään ainoastaan peitetoiminnan toteuttamisesta vastaavan salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutetun pidättämiseen oikeutetun poliisimiehen ja salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutetun pidättämiseen oikeutetun virkamiehen, ja suojelupoliisin päällikkö ainoastaan peitetoiminnan toteuttamisesta vastaavan suojelupoliisin päällystöön kuuluvan poliisimiehen.

Nykyisessä asetuksessa velvoitetaan määräämään ainoastaan peitetoiminnan toteuttamisesta vastaava salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu pidättämiseen oikeutettu poliisimies. Tämän takia asetuksen säännöstä on tarpeen täsmentää niin, että sen piiriin lukeutuvat myös peitetoiminnan toteuttamisesta vastaava salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu pidättämiseen oikeutettu virkamies ja peitetoiminnan toteuttamisesta vastaava suojelupoliisin päällystöön kuuluva poliisimies.

11 §. *Poliisin toteuttaman valeoston järjestäminen.* Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi vastaavanlainen muutos kuin edellä 9 §:n 2 momenttiin.

19 §. *Tiedonhankinnan suojaamisesta vastaava pidättämiseen oikeutettu poliisimies.* Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi vastaavanlainen muutos kuin edellä 9 §:n 2 momenttiin.